

שלמה בן יוסף
 "מה זה מולדת!
 זה דבר,
 שבעדו כדאי לחיות,
 ללחום, וגם למות".

שלמה בן יוסף

עולה הגרדום הראשון מבין הלוחמים במנדט הבריטי,
 כלא עכו, ל' בסיוון תרצ"ח (29.6.1938).

נולד ב-ל' בניסן תרע"ג (7.5.1913) בעיר לוצק שבפולין, להוריו רחל ויוסף טבצ'ניק. עוד בילדותו נדלק ונכבש לרעיון בית"ר, ובמועדון התנועה הוא למד את דברי ימי עם ישראל. בתרצ"ז הגשים את חלומו ואת ייעודו ועלה לארץ-ישראל בספינה קטנה, בעלייה בלתי ליגאלית. מיד עם בואו הצטרף לפלוגת הגיוס של בית"ר בראש-פינה והתבלט בין חבריו. ב-כ' בניסן תרצ"ח (21.4.38), לאחר רצח אכזרי של חמישה יהודים שנסעו במונית בכביש עכו-צפת, תיכנן וביצע ביחד עם שני חברים - אברהם שיין ושלום ז'ורבין - פעולת תגובה. האמצעים היו דלים והפעולה לא הצליחה. השלושה נתפסו, הועמדו ע"י הבריטים למשפט ושלמה בן-יוסף נידון למוות. על הכותל בצינוק הגרדום הוא חרט את מילותיו של זאב ז'בוטינסקי: "למות או לכבוש את ההר". הוא התנגד בתוקף לבקש חנינה ואף דחה תכנון של אצ"ל להבריחו מהכלא, כדי ש"לא יגידו כי מתוך פחדנות, ברח יהודי מהגרדום" וכדי לקבוע בעולם כולו את דמות העברי הלוחם ללא חת, המקריב ב"הדר" את חייו למען עמו ומולדתו. ב-ל' בניסן תרצ"ח (29.6.38) הועלה שלמה בן-יוסף לגרדום שבכלא עכו, כשהוא צועד אל חבל התליה ושירת "התקווה" על שפתותיו. מן הסיסמאות שחרט על כותלי תאו בכלא עכו בימיו האחרונים: "מה זה מולדת? זה דבר, שבעדו כדאי לחיות, ללחום, וגם למות".

"אני הולך למות, ואני בכלל לא מצטער.

מדוע? מפני שאני הולך למות בעד ארצנו!"

*האמרה "טוב למות בעד ארצנו" מיוחסת ליוסף טרומפלדור שנפל בתל-חי

הבקר
 עתון פועלי ארץ ישראל
 תוספת ערב
שלמה בן יוסף הוצא להורג

ויהי, אזור הדברים האלה, והאלהים, ניסה את-אברהם; ויאמר אליו, אברהם ויאמר הנני. ויאמר קוּז-נָא את-בְּנֶךָ את-יְחִזְקֵךְ אֲשֶׁר-אֲהַבְתָּ, את-יְצִזְקֶךָ, וְלָךְ-לָךְ, אֶל-אֶרֶץ הַמְרִיזָה; וְהַעֲלֵהוּ שָׁם, לְעֹלָה, עַל אֹזֶר הָהָרִים, אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ... וַיִּקְחוּ אֲבֹרָהָם אֶת-עֵצֵי הָעֹלָה, וַיִּשֶׂם עַל-יְצִזְקֶךָ בְּנֹו, וַיִּקְחוּ בְיָדוֹ, אֶת-הָאֵשׁ וְאֶת-הַמַּאֲכָלָתוֹ; וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵיהֶם, יוֹדוּ. וַיֹּאמֶר יְצִזְקֶךָ אֶל-אֲבֹרָהָם אָבִיו, וַיֹּאמֶר אָבִי, וַיֹּאמֶר, הֲנִי בְּנִי וַיֹּאמֶר, הֲנִי הָאֵשׁ וְהַעֲצִים, וְאִיֵּה הַשָּׁה, לְעֹלָה.

בראשית כב 1 - 7

והאלהים ניסה את אברהם.

היוצר הזה, כשהוא בודק את כלי הכבשן שלו, אינו בודק את הרעועים, כי אינו מספיק להקיש עליהם אחת, והוא שוברם, אלא בודק את הקנקנים הברורים, שאפילו מקיש עליהם הרבה פעמים אינו שוברם; כך לא ניסה אלהים את הרשעים, אלא את הצדיקים; ועל זה גם נאמר: ה' צדיק יבחן.

וישכם אברהם בבוקר וילך אל יצחק ואל הנערים, ויקח את עצי העולה וישם על בנו. והיה יצחק דומה, "כזה שהוא טוען צלובו בכתפו". ויבואו אל המקום, אשר אמר לו אלהים. ויבן שם אברהם את המזבח ויעקוד את יצחק בנו. הוא שולח יד ליטול את הסכין, ומעיניו יורדות דמעות ונופלות לעינו של יצחק; ובכל זאת הלב שמח לעשות רצון יוצרו.

ומלאכי-השרת נתקבצו כיתות כיתות למעלה וקוננו ...

מיד קרא אלהים למיכאל ויאמר אליו: מה אתה עומד על יד כסאי? לך ועצור ביד אברהם, לבל ישלח ידו בבנו!

ויקרא מיכאל אל אברהם ויאמר אליו: אל תשלח ידך אל הנער.

באותה השעה נשא אברהם את עינו לשמים ויאמר: ריבונו של עולם! בשעה שיעמדו בני בצער, תזכור להם זאת השעה, שאני עומד לפניך. וישא את קולו ויבך.

ונאספו דמעות הללו בנאד תחת כסא-הכבוד, והן שמורות שם לנצח...

"קִרְבָּן וּפְדוּת" מיכה יוסף ברדיצ'בסקי

« מדוע סירב בן - יוסף לחנוכה אז בריחה מן הלא?»

« בן-יוסף בחר להקריב את עצמו למען ערך ורעיון.

הסכימו אלו ערכים הוא ניסה להנחיל במחשבה?

« כמה דומה ההקדמה שלו וכמה שונה ההקדמה בעקידת יצחק? נחין

« ע"ש ברדיצ'בסקי, ע"פ תוס' נסיון העקידה, אברהם מנחיל מסר אמת:

• מה אברהם אומר לאזוהיה?

• מדוע נשארה העקדה כסמל אמרת שיצחק לא נעקד?

« מה המסר ש'טאמה בן יוסף' אדורות הבאים? מה דעתכם על כך?

מאיר פיינשטיין

פוצץ עצמו בתא הגרדום, ב' באייר תש"ז, 21.4.1947

מאיר פיינשטיין בן אליעזר, נולד ב- ט' בתשרי תרפ"ח, בעיר העתיקה בירושלים, להורים שומרי מצוות, יוצאי בריסק שבליתא. הוא למד עשר שנים בישיבה "עץ-חיים", כאחד מתלמידיו של הרב אריה לוי (המכונה "רב האסירים" או "אבי האסירים") זצ"ל. בגיל צעיר התייתם מאביו והתחיל לסייע בפרנסת המשפחה בעבודות שונות. אחר-כך יצא לעבודה חקלאית, תחילה כפועל שכיר ברמתיים, ולאחר מכן בקיבוצים נגבה וגבעת-השלווה. בגבעת-השלווה הצטרף ל"הגנה" ובה קיבל את ראשית אימוניו הצבאיים. את שעות הפנאי הקדיש ללימודי-חול, מתוך ספרים ששלח אליו אחיו מירושלים. בתחילת שנת 1944, והוא בן שש-עשרה, אך נראה בוגר מגילו, התגייס לחיל-ההנדסה של הצבא הבריטי במזרח התיכון, לאחר שהציג תעודה שקיבל ממוכתר פתח-תקווה, לפיה הוא בן עשרים. בשורות הצבא הבריטי התקשר לחיילים, חברי אצ"ל, סייע בהעברת נשק ממחנות צבא בחוף-לארץ למחתרת, ולאחר שחרורו מן הצבא, באוגוסט 1946, הצטרף לסניף אצ"ל בירושלים. תחילה פעל בחת"ם (חיל תעמולה), ואחר כך התקבל לקורס סגנים. בעיצומו של הקורס, השתתף בהתקפה על תחנת הרכבת בירושלים, ובמהלכה נפצע קשה בידו השמאלית. הוא נתפס עם שלושת חבריו לפעולה והועבר לבית חולים, שם קטעו את ידו המרוסקת. משהועמד לדין, לא הכיר בסמכות בית-הדין לשפטו ונידון למוות. חברו לצינוק הגרדום היה לוחם לח"י, משה ברזני. שני הנידונים ביקשו מחבריהם בבית-הסוהר להבריח אליהם, לתא-המוות, שני רימונים.

ב- ב' באייר תש"ז, (21.4.47), בטרם השיגתם יד התליין, הניחו את הרימונים בין ליבותיהם ופוצצו את עצמם. גופותיהם נטמנו בירושלים.

מדבריו בבית-המשפט: משטר של עצי תלייה, זהו המשטר שהנכם רוצים להשליט בארץ זו, שנועדה לשמש מגדל אור לאנושות, וברשותכם האווילית הנכם מניחים כי ע"י משטר זה תצליחו לשבור את רוח עמנו - העם שכל הארץ הייתה לו גרדום. טעיתם! תיווכחו כי נתקלתם בפלדה"

18.4.47 ב' באייר תש"ז
10 אמות כפסוק
מאיר פיינשטיין

משה ברזני

לוחם חרות ישראל, פוצץ עצמו בתא הגרדום, ב' באייר תש"ז, 21.4.1947

משה ברזני, בן לולו ואברהם, נולד ב-ב' בתמוז תרפ"ו שבגדד שבעיראק ובהיותו בן שש עלה עם משפחתו, בת שמונה הנפשות לארץ-ישראל. אביו, הרב המקובל, היה נצר לשושלת מקובלים, דודו היה בעל הספר "מנחת יהודה" ומשה בצוואתו ביקש מבני משפחתו לקרוא בספר זה. מילדות נתגלו בו תכונות של חסד, אומץ לב ואהבה עזה לארץ. בן עשר החל לסייע בכלכלת המשפחה ועקב כך נאלץ לנטוש את לימודיו.

משה, שגדל באווירה של כמיהה לגאולת העם, מצא את הדרך למרות גילו הצעיר, להצטרף לשורות מחתרת לח"י אשר בשורותיה כבר פעל אחיו הבכור, ואשר זכתה לתמיכה מעשית מצד הוריו.

כשנה וחצי פעל ביחידת הנוער כמפיץ וכמדביק כרוזים, אחר כך השתתף בפעולות חבלה ומיקוש, בכללן פיצוץ הרכבת ליד הכפר מלחה שבמערב ירושלים (22.10.46). באחד מלילות המצב הצבאי בירושלים, יצא משה מביתו אל סמטאות העיר ורימון בכיסו, בעזרתו נתכוון להתנקש במפקד הדיוויזיה התשיעית, שנהג לעבור שם. משמר בריטי שסייר בסביבה הפתיע אותו, והוא נאסר והועמד למשפט צבאי. הוא כפר בסמכות בית הדין לשופטו, ולאחר שנגזר עליו דין המוות, קרא לעבר השופטים: "בתליות לא תפחידונו".

חברו לצינוק הגרדום היה לוחם לח"י, מאיר פיינשטיין. שני הנידונים ביקשו מחבריהם בבית-הסוהר להבריח אליהם, לתא-המוות, שני רימונים. ב- ב' באייר תש"ז, (21.4.47), בטרם השיגתם יד התליין, הניחו את הרימונים בין ליבותיהם ופוצצו את עצמם. גופותיהם נטמנו בירושלים.

מהצהרתו בבית-המשפט: "העם העברי רואה בכם אויב ושלטון זר במולדתו. אנו, אנשי לח"י, לוחמים בכם לשחרור המולדת. במלחמה זו נפלתו בשביכם, ואין לכם כל רשות לשפוט אותי. בתליות לא תפחידונו, ולהשמידנו לא תצליחו. עמי וכל העמים המשועבדים יילחמו באימפריה שלכם עד חורמה".

מאיר פיינשטיין, משה ברזני
"אין לכם שום רשות
לשפוט אותי...!"

« הסבירו מדוע הסנינים לא נמתונו אבינום שלר הדין ובאחרים אפילו כפי שפיקו? נאקו.
« כתבנית המקורית היו אמורים הסנינים אפילו רימונים כחצר הגרדום מתוך חוניה אהרז כמה יותר בריטיות, ובכך גם אמרנו את מותם. הם שינו את התכנית כדי לא אפסנו בחסיה מפסע שהיו מתוכננים להיות באירוע. כהצהרות שניתנו בבית- המשפט הסנינים היו אבריטיות אך המסר הוא אביבור היהודי. מה המסר של סניהם? איזו דילמה עמדה בסניהם? מה היתה הכרעה?
« נמתו כבין היה מסקד האצ"ל שאישר את תכנית ההתאבדות. עשרות סנינים לאחר נח הוא מקטס כבזוואתו אהיקר כהר הזיתים סמוך אפיינשטיין וברזני (ואם כאוקת גדולי האומה). הסבירו מה אדעתכם היה המניע אבקטמו? נאקו

נפרץ בלא עכו – 251 אסירים נמלטו נהרגו 4 אסירים יהודיים ו-10 מתקפים. – נתפסו 18 אסירים

יעקב וייס

הועלה לגרדום בכלא עכו,
י"ב באב תש"ז, 29.7.1947

יעקב וייס, בן יוסף והלנה, נולד ב-י"ג בתמוז תרפ"ד 15.7.1924 בנוביזמקי שבצ'כוסלובקיה. ההורים הקפידו להעניק לבניהם חינוך ברוח ישראל, ויעקב, בהיותו בן עשר, נשלח ללמוד בגימנסיה העברית במונקאץ'.

כבר בשנת לימודיו הראשונה הצטרף לבית"ר, שם התבלט בתכונותיו התרומיות ושם הועמקה ועוצבה דמותו הלאומית.

ב- 1943 נתייתם מאביו. עם פלישת הנאצים לצ'כוסלובקיה ותחילת ההשמדה ההמונית, הקדיש עצמו יעקב להצלת יהודים, ובהתחפשו לקצין בצבא הונגריה, הצליח להוציא מאות יהודים ממחנות ההשמדה, כשהוא מציידם בתעודות מזויפות. פעולות אלה היו כרוכות בתושייה יוצאת דופן ובאומץ לב עילאי, תכונות שבאו לביטוי גם לאחר עלותו ארצה.

ב- 1945 עלה עם אחדים מחבריו כמעפיל לארץ-ישראל. הם נתפסו בידי הבריטים, נכלאו במחנה עתלית וזמן מה לאחר מכן שוחררו.

הוא החל לעסוק בכל עבודה קשה לפרנסתו ובמקביל מצא את דרכו אל האצ"ל. יעקב השתתף בפעולות-קרב רבות, בין השאר בשתי התקפות על מחנה הנופש הצבאי בנתניה - אחת מהן יחד עם דב גורנר - ובמעשי חבלה בגשרים וברכבות. בהתקפת אצ"ל על כלא עכו נפל בשבי יחד עם חבריו, מאיר נקר ואבשלום חביב. השלושה הועמדו למשפט צבאי, נשאו נאומי האשמה נגד השלטון הזר ונידונו למיתה. אנשי מחתרת האצ"ל ניסו להצילו, אך ב- י"ב באב תש"ז הועלו השלושה לגרדום במבצר עכו - כששירת "התקווה" על שפתותיהם.

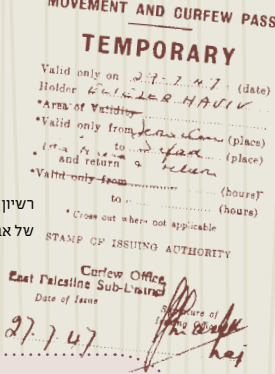
נטמנו בצפת.

מדבריו בבית-המשפט:

מי שמכם שליטים ושופטים של עם שנתן לאנושות את אלוהי הצדק והמשפט, בזמן שאבותיכם עדיין שכנו ביערות עד? אך הנה מתקרב שלטונכם לקיצו. פרעתם, גרשתם, איימתם ואף זאת עשיתם: רצחתם עברים, העליתם לגרדום את טובי הנוער העברי. והתוצאה? את רוח ההתנגדות העברית לא זו בלבד שלא הצלחתם לשבור, אלא להפך: לנגד עיניכם, על אף הגרדום ואולי תודות לגרדום, היא הולכת וגוברת.

רשיון שלטונות הצבא הבריטי לאביו של אבשלום להשתתף בהלוויתו

אבשלום חביב

הועלה לגרדום בכלא עכו, י"ב באב תש"ז, 29.7.1947

אבשלום חביב, בן רבקה ואליעזר, נולד ב- ו' בתמוז תרפ"ז 18.6.1926, בחיפה. גדל וחונך בירושלים. היה ילד כשרוני וסקרן, אציל לב ועומד על שלו. בתיכון בית-הכרם החל להתקרב לחוגים הלאומיים, הגיע להכרה כי על העם היהודי להילחם לעצמאות, ובהיותו בן שש עשרה הצטרף לשורות האצ"ל. עם סיום לימודיו התיכוניים נענה לקריאת מוסדות היישוב, ויצא לשנת שרות בפלמ"ח והשתתף בפעולת שחרור המעפילים ממחנה עתלית. בין המשוחררים ממחנה עתלית היה גם יעקב וייס. בתום שנת השרות החל את לימודיו באוניברסיטה בירושלים וחזר לשורות האצ"ל. בעקבות פעילותו ביחידה הקרבית של הארגון הפסיק את לימודיו. הוא השתתף כמקלען בפעולות קרב רבות. בין השאר בהתקפות על מרכז הבולשת ומשרדי מס-הכנסה, ובניסיון לשחרור אסירי המחטרת מבית-הכלא המרכזי שבמגרש הרוסים בירושלים.

בפריצה למבצר עכו נפל בשבי יחד עם חבריו לפעולה, יעקב וייס ומאיר נקר. הם הועמדו למשפט בבית הדין הצבאי בירושלים, נשאו נאומי האשמה נגד השלטון הזר, ונידונו למיתה. אנשי מחתרת האצ"ל ניסו להצילו, אך ב- י"ב באב תש"ז הועלו אבשלום ושני חבריו לגרדום במבצר עכו, ובפיהם שירת "התקווה".

נטמנו בצפת.

מדבריו בבית-המשפט:

"אתם, עריצים בריטיים, לעולם לא תבינו לנפשו של האדם החופשי ההולך לקראת המוות, כפי שהלכו גורנר וחבריו מתוך שירה הבוקעת מלבו המאמין והאוהב. ואף זאת בודאי לא תבינו כאשר אנוכי, איש עברי צעיר, העומד בפני איום מחומש ברצח, אשא בלבי אל אלוהי שבשמים ואתן שבח והודייה על הזכות שנתן לי לסבול עבור ארצי ועמי ואומר בכל ישותי: ברוך אתה ה', אלוהינו מלך העולם, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה."

חזית מוזיאון אסירי המחטרת

« כסיפורם של אלוטת עזוי הרדזום מטובות נקודות ציון מטובות כדרך אהקת המדינה. כרטו מהן.
 « מהן תכונות האופי של האלוטה, טמטטיות כסיפוריהם האזיטיים?
 « מה המסר המטותל של האלוטה על פי דבריהם אטופטיים?
 « מהו הערך המרכזי טעוזה מן המקורות כמלקאן וכדבריהם? כיצד ניתן לקטור אותו אטיפור ככורתם של עזוי הרדזום?
 « סיפוריהם של עזוי הרדזום מדזיטיים אט ערך אהבת המולדת זמ כמחיר קדושת החיים הסכירו כיצד הדבריהם כאינם אידי כטווי כסיפורי החיים וכמקורות הנלוויים.

מאיר נקר

הועלה לגרדום בכלא עכו, י"ב באב תש"ז, 29.7.1947

מאיר נקר, בן מסעודה וכדורי, נולד ב- ט"ו באב תרפ"ו 26.7.1926 בירושלים. שנתיים קודם לכן עלו הוריו מבגדד.

אביו הסנדלר, נאבק קשה על קיום המשפחה מרובת הילדים. בגיל שנים-עשרה הפסיק מאיר את לימודיו והחל לסייע בכלכלת המשפחה.

בן שלוש-עשרה הצטרף לבית"ר ונפשו יצאה לפעולות גמול על פרעות הערבים. בגיל שבע-עשרה התגייס לצבא הבריטי, לאחר שזיף את גילו, ושירת בו בהצטיינות כארבע שנים. גילווי האנטישמיות בצבא, הביאוהו להתעמק בבעיות העם והמולדת, וכתוצאה מכך, עם שחרורו בשנת 1946 התגייס לאצ"ל, בו מצא את ייעודו. חמישה חודשים בלבד הספיק מאיר לפעול באצ"ל - הן במחלקת הגיוס והתעמולה והן בפעולות קרב - עד שנפל בשבי בהתקפת האצ"ל על מבצר עכו.

מאיר השתתף בפעולה זו בעמדת חיפוי יחד עם חבריו, אבשלום חביב ויעקב וייס, שעמם נשבה, עמם הועמד לדין ועמם נידון למוות.

אנשי מחתרת האצ"ל ניסו להצילו, אך ב-י"ב באב תש"ז, הועלו מאיר ושני חבריו לגרדום במבצר עכו, בשירת "התקווה" על שפתותיהם. טמנו בצפת.

מדבריו בבית-המשפט:

"את תוכניתך, בריטניה, לא תזכי להגשים; האלוהים שעזר לדוד להפיל את גוליית, הוא שיעזור לנושאי מגן דוד לנצח את נושאי צלב הקרס הנאצי-בריטי, המטמאים את ארץ-הקודש. יחי עם ישראל, תחי המולדת העברית, תחי החרות!"

הנביא יחזקאל אומר: "ואתן להם את זקוטי ואת משפטי הודעתי אותם אשר יעשה אותם האדם וזוי בהם" (יחזקאל כ, 11), מהביטוי "וחי בהם" למדו חכמינו לא רק את עניין השכר על קיום המצוות, אלא גם את עניין קידוש החיים. הנושא הזה פורס את כנפיו על כל שמחי החיים היהודיים ויש לו ביטוי הלכתי בנושאים שונים.

הצד השווה בהלכות אלה הוא, שאם, חס ושלום, קיימת סכנה לחיי אדם, מצווה לעבור על מצוות התורה על מנת להציל חיים

פרופ' יהושע עברי

מתוך דף פרשת שבוע אונ' בר אילן, אחרי-מות תשס"ה.

רָאָה נְתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם, אֶת-הַזְּנוּיִם וְאֶת-הַטּוֹב, וְאֶת-הַמְּנוּת, וְאֶת-הָרַע... וּבְזוֹרָתִי, בְּזוּיִים-לְמַעַן תִּזְוֶה, אֶתְּךָ וְזֶרְעֶךָ.

דברים ל, 15 ו-19

מאיר נקר, אבשלום חביב, יעקב וייס "יחי עם ישראל, תחי המולדת העברית, תחי החרות!"

גנוזות על התליה /

קטע משירו של אורי צבי גרינברג

"עלם כנור בו דורך עז כאיש און

עד עץ התליה- כאל העץ בגנו

ומחיק נכחו..

"מטורף! אלי מה אתה מחיך?" -

שואל תלינו.

ועונה זה העלם זך מחמה:

"אני מחיך לדורות הבאים!"

אושר דיז המורת לנקר. וריים וחביב

אליעזר קשאני, יחיאל דרזנר, מרדכי אלקחי, דב גרונר "קם מארץ זו דור עברי חדש..."

מרדכי אלקחי

הועלה לגרדום במבצר עכו, כ"ו בניסן תש"ז, 16.4.1947

מרדכי אלקחי, בן אורה ואברהם, נולד ב- י"ד באדר תרפ"ה (10.3.25) בפתח-תקווה. הוריו, שעלו ארצה מתורכיה, חיזו במחסור ועוני, ומרדכי הפסיק בגיל עשר את לימודיו ויצא לחפש עבודה כדי לעזור לאביו בפרנסת המשפחה. בגיל צעיר הצטרף לאגודת הספורט "מכבי הצעיר".

ב- 1943 התגייס לאצ"ל עם רבים מחבריו ועד מהרה הצטרף, ביחד עם קבוצתו, ללוחמים במנדט הבריטי. השתתף בפעולות קרביות רבות וב"החרמת" נשק ממחנות הצבא הבריטי.

בהתקפה על מבצר המשטרה הבריטית בקלקיליה, במוצאי יום הכיפורים תש"ה, גילה אומץ לב בהצלת פצועי הפעולה ובהבאתם לבסיס. ב"ליל ההלקאות", פעולת גמול של האצ"ל על הלקאת אחד מחברי ה"ארגון" ע"י הבריטים, נאסר עם אחדים מחבריו. הם הועמדו למשפט צבאי, ולאחר שכפרו בסמכות השופטים לשופטם, ונשאו נאום האשמה כלפי השלטון הבריטי, נידונו למוות.

ביחד עם שני חבריו יחיאל דרזנר ואליעזר קשאני, ועם חבר אצ"ל דב גרונר, הועבר מרדכי מתא המוות שבירושלים למבצר עכו, שם הועלו הארבעה לגרדום בשירת התקווה.

נטמן בצפת.

במכתב גלוי אל מוסדות הישוב, שביקשו ממנו ומחבריו לבקש חנינה כתב בין השאר:

"האם לא תבינו שבבקשות החנינה שלכם, אתם משפילים את כבודכם ואת כבוד העם כולו? הרי זו התרפסות בפני הרשות בנוסח הגלות. אנו הננו שבויים ואנו דורשים שיתנהגו עמנו כמו עם שבויים.. את רוחנו לא ישברו. אנו נדע למות בכבוד, כיאה לעברים".

דב גרונר

הועלה לגרדום בכלא עכו, כ"ו ניסן תש"ז, 16.4.1947

דב גרונר, בן זלי ושמואל, נולד ב-כ"ו כסלו, תרע"ג (6.12.1912), בהונגריה, למשפחה אמידה ובעלת מסורת של רבנים וחסידים. בגיל צעיר נתייתם משני הוריו.

עד היותו בן שמונה עשרה היה תלמיד ישיבה, הוא היה רב כשרונות, בעל אופי חזק, ואחד התלמידים המצטיינים. היה לציוני עוד לפני שחדרה הצינונות לעיירה.

בשנת ת"ש, באוקטובר 1940, עלה ארצה בספינת מעפילים שהוא היה בין מארגניה. נתפס וישב שישה חודשים במחנה המעצר בעתלית.

ב- תש"א (1941), ע"פ פקודת בית"ר, הצטרף לצבא הבריטי וצנח כמתנדב מאחורי קווי האויב.

עם שחרורו מהצבא חזר לפעילות במסגרת אצ"ל ובהתקפות "הארגון" על משטרת רמת-גן, ב-כ"ב ניסן תש"ו (23.4.1946), נפצע קשה ונשבה ע"י הבריטים. הוא הועמד למשפט צבאי, כפר בסמכות הבריטים לשופטו ונידון למוות. שנה שלמה נמשכו המאמצים להציל את חייו מחבל התלייה, אבל בעוד האצ"ל מתכנן להבריא את דב ואת שלושת חברי אצ"ל שישבו עמו - דרזנר, אלקחי וקשאני - מתא המוות בירושלים, הועברו הארבעה, במפתיע, למבצר עכו שם, ביום כ"ו ניסן תש"ז (16.4.1947), הועלו לגרדום, כשהם שרים את "התקווה". גופותיהם נטמנו בצפת.

במכתב האחרון ששלח למפקד האצ"ל, כתב: "אני כותב שורות אלה ארבעים ושמונה שעות לפני שנוגשינו עומדים להוציא לפועל את רציחתם, ובשעות האלה אין משקרים. והנני נשבע, שלו הייתה לי הברירה להתחיל מחדש, הייתי בוחר באותה הדרך שהלכתי בה, בלי להתחשב בתוצאות האפשריות בשבילי".

כבוד ותהילה עולם

חיילי הארגון הצבאי

דב גרונר

מרדכי אלקושי

(אלקחי)

שהועלו לגיהנום על-ידי התלויים

ביום כ"ו בניסן תש"ז

ב"ד ב"ב מ"ו ת"ז

מות לאויב - חרו

« הארכייה כלאו מרקע טונה. ונטאויס ספורי חייס טוניס. מה הן הנקודות המשותפות בקורות החיים שלהם?

« מתוך קורות חיייהם - מהי התפונה המרכזית של כל אחד מהם?

« כל הארכייה ניסו להיות דומים. אזילו דומות ניסו הארכייה את?

« "במחנה ציון אנו את החיים!" האם התפונות והקריסה שהנחו את דרכם מאזינים שם חיינו היום? הסבירו את תשובתכם

« כפיטוי "בדמיון חיי" מתאר הנכסן יחזקאל צורק (דבוק בחיייה שם כמזכ, ט) ייסורים. כיצד מסבירים נעמי טמר

ואזרי הייטנר את הכיטוי כפיטוי של קדושת החיים. ע"פ מי מהם אתם מזההים?

« "בדמיון חיי" מצאנו היטוי של תקווה ומסד כסיפורם.

יחיאל דרזנר

הועלה לגרדום במבצר עכו, כ"ו בניסן תש"ז, 16.4.1947

יחיאל דרזנר, בן יפה ואפרים זלמן, נולד ב-כ"א בתשרי תרפ"ג (13.10.1922) בפולין. מצד אמו השתייך למשפחת רבנים נודעת. בגיל צעיר הצטרף לתנועת הנוער הציונית והכין עצמו לעלייה לארץ-ישראל. כשהיה בן אחת-עשרה עלתה המשפחה ארצה והתיישבה בירושלים. יחיאל השתלט במהירות על השפה העברית ונכנס לכיתה ו' בבית-הספר העממי התורני "מעלה".

בן שלוש עשרה הצטרף לבית"ר בה מצא ביטוי לתודעתו הלאומית. לאחר שאחיו צבי נאסר כחבר אצ"ל והוגלה לאפריקה, עזב יחיאל את בית הוריו, הסתתר מאחורי זהות אחרת - כדב רוזנבוים - והתמסר כולו לעבודת המחתרת. הוא נשלח לסניפים שונים ברחבי הארץ, ותמיד ללא לאות, בתנאי מחיה קשים, עסק בכינוס אנשים, אימונם והכשרתם. ב"ליל ההלקאות", פעולת גמול של האצ"ל על הלקאת אחד מחברי הארגון ע"י הבריטים, נאסר עם כמה מחבריו. הם הועמדו למשפט, ולאחר שכפרו בסמכות השופטים לשופטם, ונשאו נאום האשמה על השלטון הבריטי, נידונו למוות. ביחד עם שני חבריו, מרדכי אלקחי ואליעזר קשאני, ועם חבר האצ"ל דוב גרונר הועבר יחיאל מתא המוות שבירושלים למבצר עכו, שם הועלו הארבעה לגרדום בשירת "התקווה" על שפתותיהם. נקבר בצפת בשמו הבדוי.

מנאמו בבית המשפט

"אתם התרגלתם, במשך שנים, להוריד את השוט על ראשיהם של עשרות עמים שבהם הנכם שולטים במושבותיכם, וחשבתם שגם אנו נרכין את ראשינו בפני עריצותכם. טעיתם! אנחנו נשבור את השוט שלכם".

אליעזר קשאני

הועלה לגרדום בכלא עכו, כ"ו בניסן תש"ז, 16.4.1947

אליעזר קשאני, בן מלכה ובן-ציון, נולד ב-א' בניסן תרפ"ג (18.3.1923) בפתח-תקווה, למשפחה מרובת ילדים שעלתה מפרס. כמו אחיו, הפסיק את לימודיו כדי לעזור לאביו בפרנסת המשפחה.

מילדותו בלט בתמימותו וביושרו. רודף צדק היה, ויצא תמיד לעזרת החלשים. בהיותו חבר ב"מכבי", נחשד אליעזר בהשתייכות לאצ"ל, נעצר והוגלה עם יתר עצורי המחתרות למחנה המעצר באפריקה. שם החליט להצטרף לשורות הארגון. לאחר ששוחרר והגיע ארצה, מצא קשר אל האצ"ל והקדיש עצמו לפעילות במחתרת. עבד במחסני הנשק ובשירות הידיעות נגד המשטרה הבריטית. הוכנס לקורס מפקדים אך לא הספיק לסיימו.

במבצע "ליל ההלקאות", פעולת גמול של האצ"ל על הלקאת אחד מחברי ה"ארגון" ע"י הבריטים, נאסר עם אחדים מחבריו. הם הועמדו למשפט צבאי ולאחר שכפרו בסמכות השופטים לשופטם ונשאו נאום האשמה נגד השלטון הבריטי, נידונו למוות. הוא סירב להפצרות פרקליטיו ובני משפחתו לחתום על בקשת חנינה. גם לאחר שחלה קשות בכלא ירושלים, סירב לדרוש טיפול רפואי, כל עוד הוא כבול בשלשלאות. ביחד עם שני חבריו לפעולה, מרדכי אלקחי ויחיאל דרזנר, ועם חבר אצ"ל, דב גרונר, הועבר אליעזר מתא המוות שבירושלים למבצר עכו, שם הועלו הארבעה לגרדום בשירת "התקווה" על שפתותיהם. נטמן בצפת.

קטע מההצהרה המשותפת שהשמיעו קשאני, דרזנר ואלקחי

בבית-המשפט:

"יצאנו להוכיח לכם שקם מארץ זו דור עברי חדש, שלא יסבול השפלה, שלא ישלים עם שעבוד, שיילחם על כבודו בכל מחיר".

בדמייך חיי / נעמי שמר

המילים העתיקות נותנות בי כוח,
בקולות העתיקים אמצא מרפא,
הם עוזרים לי לחיות,
הם עוזרים לי לצמות,
לברוא עולם יותר יפה,

ואעבור עלייך ואראך,
מתבוססת בדמייך,
ואומר לך בדמייך חיי,
חיי, חיי, בדמייך חיי,
ואומר לך בדמייך חיי

הנביא יחזקאל ממשיל את עם ישראל לנערה שהושלכה למות בשדה והיא נגאלת בידי האלוהים המוצא אותה, מטפל בה ונושא אותה לאישה. "ואעבור עלייך ואראך מתבוססת בדמייך, ואומר לך: בדמייך זויי. ואומר לך: בדמייך זויי" (יחזקאל ט"ז, 8).
בנבואה זו מבטא הנביא השקפה בסיסית ביהדות, לפיה גם בייסורים הקשים ביותר אין לאבד תקווה. גם מהמכאובים הקשים ניתן לחצוב כוחות להמשך החיים.
נבואה זו הוכנסה להגדה של פסח... ומבטאת לאורך הדורות את האמונה שאף מתוך הקשים בייסורים, ניתן לצאת מחוזקים לדרך חדשה.

המשמעות של "בדמייך חיי", אינה רק עצם המשך החיים הפיסיים, אלא גם איכותם ומהותם. כך אני מפרש את המשפט "במותם ציוו לנו את החיים". שילמנו ואנו משלמים מחיר דמים יקר - כדי להיות ראויים לו, אל לנו להסתפק בעצם הקיום של מדינת ישראל, אלא להתור שתהיה זו מדינה שטוב לחיות בה, אך היא ראויה גם למחיר הדמים שאנו משלמים על קיומה. המחוייבות לזכרם של החללים, היא המחוייבות לתקון החברה הישראלית, וההתירה להפכה לחברת מופת.
אורי הייטנר

אליהו חכים

הועלה לגרדום בקהיר, ח' בניסן תש"ה, 22.3.45

אליהו חכים, בן פאולין ושמעון, נולד בשנת תרפ"ה (1925) בבירות. בן 7 היה כאשר עלו הוריו ארצה והשתקעו בחיפה. משפחתו היתה בין האמידות והמכובדות בעיר.

בהיותו תלמיד בביה"ס הריאלי, הצטרף לשורות לח"י.

הימים ימי מאסרים ורדיפות אחרי אנשי לח"י, יאיר נרצח, ופעולות לח"י כמעט שותקו. אליהו הסוער אינו יכול לשבת באפס מעשה והוא מחליט להצטרף לצבא הבריטי כדי להשתתף במלחמה נגד הנאצים. אליהו נשלח כחייל למצרים, שם הוא מחדש את הקשר עם חבריו למחתרת בארץ, ומפיץ בקרב החיילים העבריים חומר תעמולה של לח"י ומוצא דרך להבריה נשק ארצה.

כשמתחילה מחתרת לח"י להתאושש ולתכנן פעולות, הוא עורך מהצבא וחוזר לחיי המחתרת. הוריו מפצירים בו לחזור הביתה ולעזוב את הפעילות המסוכנת, אבל הם גם מבינים את גודל המעשה ומקבלים את מעשיו בגאווה. אליהו מתגלה כלוחם נועז וכצלף מעולה, ונטול חלק בפעולות לח"י - בין השאר בניסיון ההתנקשות בחיי הנציב העליון, מק-מייכל.

כשהחליט מרכז לח"י על פעולת ההתנקשות בלורד מוין, המיניסטר הבריטי לענייני המזרח התיכון שמפקדתו הייתה בקהיר, נבחר אליהו חכים, יחד עם חברו ללח"י, אליהו בית-צורי, לביצוע ההתנקשות. הפעולה הצליחה, הלורד מוין נהרג, אבל אליהו חכים ואליהו בית-צורי נתפסו והועמדו למשפט. בית המשפט המצרי העמיד לנאשמים סינגורים, אבל "שני אליהו" נשאו משא האשמה על בריטניה שהדיו נשמעו בעולם כולו. הם נידונו למוות, ולמרות הפגנות האהדה של העם המצרי כלפי הנאשמים ולמרות מחאות אישים רבים בעולם נגד גזר הדין - הועלו אליהו חכים ואליהו בית-צורי לגרדום בקהיר, ושירת "התקווה" על שפתותיהם. הם נקברו בבית העלמין היהודי בקהיר.

מדבריו בבית-המשפט:

...אומרים לנו לענות על האשמה של רצח הלורד מוין, אבל אנחנו הננו המאשימים את הלורד מוין ואת הממשלה שהוא מייצג, ברצח מאות אלפים מאחינו, בגזילת מולדתנו ושוד רכושנו; היכן החוק שלפיו צריך היה לשפוט אותם על פשעיהם? חוק זה עדיין אינו כתוב בשום ספר חוקים, אך הוא כתוב בלבנו. על כן, אנוסים היינו לקחת את הצדק לידנו.

ב-י"ז בתמוז תשל"ה (26.6.75) הועלו עצמותיהם לארץ-ישראל ונטמנו בטקס צבאי בהר הרצל בירושלים.

אליהו בית-צורי אמר "לחיות חיים קצרים ולעשות למען המולדת - הרי זה ניצחון"

- הסבירו כיצד נעשה ופוקאם טל הטנייה מטקסיה אמירה לאת.
  - הטנייה כחרו אטיר את המנון "התקווה" כצנדים אל הגרדום
- נדון אדעתכם עטו כק?

שני עולי הגרדום, אליהו חכים ואליהו בית צורי עלו לגרדום בקהיר ולא בארץ. על רגע מרגש במיוחד ומצמרר ביותר הוא רגע השבת גופותיהם של השניים לישראל כעבור שלושים שנה מספרת גאולה כהן.

"הגענו לשדה התעופה כמשלחת הלח"י בראשות יצחק שמיר. הארונות התקבלו בטקס צבאי מרשים על ידי הרבנות הראשית בניצוחו של הרב הצבאי הראשי באותם ימים, הרב גד נבון. יצחק שמיר, שהכיר את השניים והיה זה ששלח אותם למשימה, הוזמן להיות נוכח ברגע פתיחת הארונות. קיוו שאולי יזהה את השניים, אולי על פי בגדיהם או חפצים שיהיו בארון, אבל ההתרחשות הייתה אחרת לחלוטין. הארונות נפתחו, לא אשכח את ה"ואו" ששמעתי מפיו של יצחק שמיר, כך גם מפיותיהם של אנשי יחידת הרבנות הצבאית. הגופות היו שלמות לגמרי. כלום בהם לא היה רקוב, אפילו הבעת פניהם נותרה כשהייתה. לא היה צריך כל מאמץ בזיהוי, הם פשוט נותרו כפי שהיו. מישהו מאנשי הרבנות הצבאית הזכיר אז את מאמר חז"ל שרימה אינה שלטת בהרוגי מלכות. כולם היו המומים."

אליהו בית-צורי

הועלה לגרדום בקהיר, ח' בניסן תש"ה, 22.3.45

אליהו בית-צורי, בן אסתר ומשה, נולד ב-י"ב בשבט תרפ"ב (10.2.1922), בתל-אביב, למשפחה ותיקה ושורשית בארץ. מצד אמו, בן למשפחה ספרדית מיוחסת, המעורה בארץ מדורי דורות. למד בבית-הספר "תחכמוני" והמשיך בגימנסיה "בלפור". עוד

בהיותו תלמיד הצטרף ל"תאים הלאומיים" שם התחזקה תודעתו הלאומית והוא העמיק ידע בתולדות שחרור העמים. בסוף 1937 הצטרף לאצ"ל. על רקע פעילות אינטנסיבית בארגון, התנגש עם מורו ולא סיים את לימודיו. אך זמן קצר לאחר מכן, מתוך צימאון הדעת שלו וכישרונותיו הבולטים, עמד בבחינות הבגרות הממשלתיות והתקבל כתלמיד האוניברסיטה העברית בירושלים. לאחר הפילוג שחל באצ"ל הצטרף אליהו ללח"י והקדיש את כל מעייניו לפעולות המחתרת. למד והדריך, סייע לתכנון פעולות ואף השתתף בהן. התבלט בכישרונותיו ובמרצו.

כשהחליט מרכז לח"י על פעולת התנקשות בלורד מוין, המיניסטר הבריטי לענייני המזרח התיכון, שמפקדתו הייתה בקהיר, נבחר אליהו בית-צורי, עם חברו ללח"י, אליהו חכים, לביצוע המשימה.

לורד מוין נהרג, אך בית-צורי וחכים, נתפסו והועמדו למשפט. בית המשפט המצרי העמיד לנאשמים סינגורים, אבל "שני אליהו" נשאו משא האשמה על בריטניה, שהדיהם ניכרו בעולם כולו.

הם נידונו למוות, ולמרות הפגנות האהדה של העם המצרי כלפי הנאשמים ומחאות אישים רבים בעולם נגד גזרי הדין, הועלו אליהו בית-צורי ואליהו חכים לגרדום בקהיר, כשהם שרים את "התקווה". הם נקברו בבית העלמין היהודי בקהיר..

מדבריו בבית-המשפט:

"...התנהגותה של הממשלה הבריטית בארץ-ישראל גרועה מזו של רב החובלים האכזר על אנייתו. מליונים טבעו בים של דם ודמעות אך רב החובל הבריטי לא אסף אותם אל האניה, ואם אחדים מן הטובעים נאחזו בדפנות האניה הוא, הבריטי, דחף אותם חזרה הימה. ולנו, היושבים בתוך המולדת, הרואים כל זאת לא נשאר אלא להלחם או ללחום. החלטנו להלחם. החלטנו להשמיד את השלטון הזר, כדי שארץ-ישראל שלנו תהיה חופשית ועצמאית..."